

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

— EGYHÁZI HIVATALOS LAP —

Megjelenik minden
hónapban.

Az E. K. T. megbízásából
szerkeszti:
Dr. Borbély István
főgimn. r. tanár

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal: a szerkesztő cí-
mén Kolozsvár, Unitárius
Kollégium.

Előfizetés az Egyházi Hivatalos Lapra: egész évre 12 leu. Egyes szám ára 1 leu.
Mindenféle közlemény és pénzküldemény a szerkesztő fenti címére küldendő.

Add vissza hitemet!

Nagy vagy Uram, tudom!

Télre tavaszt, nyárra őszt tudsz adni. Kiékesited a fákat és virágokat s összetéped az erdők lombkoronáját. Szemed cikázó villámai csattogó robajjal dörögnek át a haragos szürke égen; s ha úgy tetszik, hiát áldón mosolyogsz le a földre.

Nagy vagy Uram, tudom!

Csillagjaid véges végtelen ragyogtatod felettünk; pályájuk ki-
mérted, gondoskodtál róla, hogy egyik a másikat meg ne bántsa.

Oh, nagy vagy Te, minden hatalomnak erős Istene.

De — — tudod-e, hogy árnyékod eltakar? Tudod-e, hogy mi már hét év óta nem látunk tégedet? Tudod-e, Atyám, hogy ma nem Te vagy, ki ront és teremt világokat?

Árnyékod fejedre nőtt. Kit sárból gyurtál emberré, Isten-
nek tolta fel magát. Parancsol, mint Te. Azt mondja: ölj!
És milliókat küld véres végtelen háboruba. Azt mondja:
imádkozz! És milliókból parancsol ki hamis esküt. Templo-
mainkban, iskoláinkban, békés otthonunkban, vagy a piacon
őt kell dicsérnünk.

Mig Te télre tavaszt, nyárra őszt adtál, árnyékod feléd került.

Ámde, Uram, én neked esküdtem hűséget. Tudsz-e róla?
Én titkon még mindig hozzád imádkozom. Hallod-e? Én
még mindig hiszem, hogy Te vagy erős váram. Állod-e?

Seregeknek nagy Istene, szegény vagyok. Nincs testem,
nincs lelkem többé. Könnyem sincs több, rég kihullott; imád-
ságom is megfakult. Mondd, mit akarsz velem? Ne félj, nem
irigyellek. Nem kell kincsed, nem kell hatalmad, nem kell
semmi, mit tőlem mások elvehetnének.

Csak egyet adj: óh add vissza hitemet!

Borbély István.

Áldozatok.

Nem azokról az áldozatokról esik itt szó, amelyeket a vallásos hívő viszen istenének oltáira, hogy általuk haragját kiengesztelje, vagy jó kedvét megnyerje. Nem is azokról a külső ajándékokról, amelyeket a társadalom különböző intézményei várnak a jokedvü adakozóktól. Szépek és tiszteletre méltók ezek az áldozatok is, ha nem csupán a pusztá látszatért, hanem a lélek indításából származnak. Azonban az élet másnemű áldozatokat is követel tőlünk. Sőt mondhatni, hogy az élet legfőbb törvénye az áldozat, hogy a fejlődés és haladás útja kisebb nagyobb áldozatokkal van kikövezve. Minden cél, amelyet valaha elért az ember, minden igazi siker, amelyet kivivott és minden valódi győzelem, amelyhez eljutott, a könnynek, a vérnek, a verejtéknek és a léleknek sok és nagy áldozataiba került. A földre vetett mag elrothad, hogy belőle új élet keletkezhessek. A virág szépséges szirmai elhullatja, hogy gyümölcsé válhasson. Csak ott van igazi emberi munka, ahol az ember lelkének egy darabját viszi bele művébe. Kis házak romjai fölött épülnek a nagy paloták. Az apró bálványok anyagából készül az élő Isten oltára. A börtönök, a máglyák, a verpadok és a keresztfák az emberiség haladásának mértföld mutatói.

Az áldozat lényegében van az, hogy sohasem magunkért, hanem mindig másokért történik. Amely munkánknak az áldása reánk tér vissza, amely fáradság gyümölcsét mi magunk élvezzük, az nem áldozati munka. Sőt, aki legtöbbet áldoz az életben, az maga egyénileg a legkevesebbet élvez belőle. Az édes anya lemond minden egyéni kedvtöltéséről, hogy gyermeke boldogságának élhessen; a tudós könyvei közé temeti magát, hogy szolgálhassa a tudományt; a pap és tanító égeti a saját lelkét, hogy világoljon másoknak; a hős meghal az utána következő nemzedék szabadságáért. Így teljesedik be rajtunk az irás szava: „Közülünk senki sem él önmagának.”

Ebből következik, hogy áldozatokat hozni, csak fennkölt lelkű nemes érzésű és idealisan gondo közö lelkek tudnak. Önző, földhöz ragadt és anyagias embertől hiában várunk áldozatokat. Elvégzi ő is a törvényben meg-zabott munkáját; de az ezen túl menő erkölcsi tartozás ismeretlen fogalom előtte. Miként tudna lemondani arról, ami az övé; miként tudna láthatatlan és megfoghatatlan eszményekért lelkesülni, mikor az ő legfőbb kincse az anyag s egyetlen bálványa a Mammon? És miként tudna szeretetet gyakorolni, mikor mindenben a maga jogát s a maga igazságát keresi. Tulzott igazságosságával töri meg a szeretet törvényét. Szeretet nélkül pedig nincsen áldozat. Ez az egyetlen forrás, amelyből az áldozatok éltető vize buzog. Csak annak a társadalomnak van jövője, a melyben ilyen szeretettől dobogó szívek vannak. Az anyagot imádó társadalom önmagát emészti föl. Ellenben minél nagyobb a veszelly és szorongatratás, a szerető szivekből annál nagyobb erővel tör elő az áldozatok forrása.

Azonban ne gondoljuk, hogy az áldozatok kimerítik a szívet és a lelket, amelyből erednek. Ellenkezőleg, azt gazdagabbá teszik. Az apostol szerint „A szeretet soha el nem fogy.” Minél több áldozat árad belőle, annál több marad benne. Kimerithetetlen bánya az emberi lélek. Csak meg kell találni és felszínre hozni rejtett gyöngyeit. Minél többet

nyugtalanít a szeretet, minél többet gyötör a tettvágy s minél sulyosabbak belső tanakodásaink: annál inkább megtermékenyül lelkünk s annál több gyümölcsöt terem az élet gazdagítására. Olyan a lélek, mint a pálma. A saját terhe alatt növekedik.

Olyan idöket élünk, amely mindnyájunktól sok áldozatot vár. Életre kell hívunk lelkünk rejtett kincseit, mert csak „a lélek az, ami megelevenít.“ Meg kell erőltetnünk önmagunkat s a törvénybe foglalt kötelességek betűjén fölül kell emelkednünk. Az elötünk álló új feladatok a léleknek újabb energiáit kívánják. Csak a mi áldozatainkból épülhet a szebb és boldogabb jövő!

Vári Albert.

Erkölcsei szempontok az új fegyelmi törvényben.

Nem kívánunk a *hívekkel* és a *belső emberekkel* szemben a multban gyakorolt fegyelmi fenytésekrol részletesen beszámolni, de hangsulyozni kívánjuk, hogy fegyelmi büntetések nélkül egyetlen szervezet sem állott fenn és nem állhat fenn.

A legeszményibb célok szolgálatára létesült egyház épügy meg kell, hogy torolja a szabályai ellen elkövetett mulasztást, vagy cselekményt, mint bármely szövetség a fogadott szó megszegését.

Ezek arra mutatnak, hogy a fegyelmi eljárások az egyéni karakter nevelésére szolgáló módok voltak és maradtak — megfelelő változatokban.

Az egyház főcélja az erkölcsös társadalom céljait megvalósító állam céljával nem ellenkezően, kétségtelen, hogy egyházunk csupán azokat a szempontokat fogadta el a fegyelmi törvény megalkotásánál, amelyek a mai kor szellemével összhangban állanak. Ezek a szabályok az általános emberi kívánalmakon fölül azt a célt kell, hogy szolgálják, hogy a keresztény erkölcsi világfelfogás szolgálatában álló egyházunk igazgatásában ténykedő egyének erkölcsi felfogásunkkal össze nem férő és fennálló szabályainkba és törvényerejü szokásainkba ütközö magatartást megtorlás nélkül ne tanusithassanak.

A megtorlás azonban, hitvallásunk értelmében, az egyéni érzés nemesítését és a jóra irányult akarat megizmosodását kell, hogy szolgálja.

Ez elvnek megfelelő fegyelmi szabályok megalkotása és a szabályoknak ama szellemben való kezelése egyházunk felvilágosodást hirdető tanaiban leli megingathatatlan alapját.

A tudományos vizsgálódás szabadsága pedig egyház alapítónk vértanúsága által nyert törvénynél erősebb biztosítást.

Egyházunk a szabadvizsgálódás zászlaja alatt jutott el máig. És e zászló hordozóit egyházunkban mindig a tisztelet övezte. De óvakodtunk és a jövőben is óvakodni fogunk zászlónkat annak a kezébe adni, akiben csak azok az egyéni tulajdonságok vannak meg, amelyek egyházunkat csak megrázkodtatni, gyöngíteni tudják, azonban előbbre vinni, céljához közelebb juttatni nem.

Ezen nézőpontok képezik alapját azoknak a szabályoknak, amelyek összességükben a fegyelmi törvényt alkotják.

A fegyelmi eseteket a törvény 8. §-a sorolja föl. Nem érdektelen tudni ez eseteket szöveg szerint, amely így hangzik.

Fegyelmi esetek :

1. Az egyházi törvényekben, vagy szabályrendeletekben meghatározott, nemkülönbén a letett esküben foglalt kötelesség megszegése, vagy hanyagul teljesítése valamint az egyháznak szándékosan, vagy gondolatlanul kárt okozó cselekmény.
2. Állami törvényekbe ütköző büntett, vagy vétség elkövetése.
3. Az egyházi felsőbb hatóságok törvényes rendateleinek és határozatainak való eltiltszegülés, vagy azok ellen való izgatás.
4. Az egyházi hatóságoknak és a törvényes határozatoknak szóval, írásban, nyomtatvány, vagy képes ábrázolás útján való nyilvános kigunyolása.
5. Belső emberek választása alkalmával a pályázók részéről elkövetett tiltott cselekmények.
6. Az egyházi hivatali állás tekintélyét és méltóságát sértő magaviselet.
7. A közerkölcsi felfogással össze nem egyeztethető életmód
8. Az egyházi hatóságok előtt való nyilván alaptalan vádaskodás.
9. Az egyház belbékéjének veszélyeztetése, vagy egyenetlenség, viszály előidézése.
10. A lelkészek, tanárok, tanítók és minden egyházi tisztet viselők oly írása, vagy tanítása, amely a szabad vizsgálódás sértetlen hagyása mellett a hithűségbe ütközik.

Az indokolás (még az 1912. évből) idevonatkozólag így szól: Az egyes fegyelmi esetek megállapításánál a mai társadalmi erkölcsi felfogásból indultunk ki, azonban az egyház szervezeteinek gyöngítésére alkalmas törekvések nem lehetett figyelmen kívül hagyni, mert a jelen átalakulás korában igen könnyen megtörténhetik, hogy az elégedetlen elemek a komoly haladás helyett jogoulatlan érdekeket és célokat akarnának előtérbe helyezni s ezzel a legkisebb társadalomban is nélkülözhetetlen rendet megzavarni. Ezt egyetlen haladni vágyó testület sem tűri meg. És ez nem esik a szabadelvűség rovására. Sőt a szabadelvűség megköveteli a jobb belátás szerint való helyes cselekedetet.

Kiemelendőnek tartjuk, hogyha valakivel szemben az egyház tanaira vonatkozó ujtás vádja van emelve (jelentés stb. formájában): e kérdés elbírálása nem a tgyelmi bíróság hatáskörébe, hanem a *zsinati főtanács* jog- és hatáskörébe tartozik.

A fegyelmi esetek szabatos megjelölésével és meghatározásával kapcsolatban a fegyelmi büntetések meghatározásánál mostanig hatályban volt törvénnyel szemben — az erkölcsi szempontokra nagyobb figyelem volt fordítva.

A 10. §. a büntetéseket így állapítja meg:

1. Megintés. 2. Dorgálás. 3. Pénzbüntetés, mely a rendes (nyugdíj alapjául beszámítható) fizetés 20 %-nál nagyobb nem lehet.
4. Egyházi hivataltól való megfosztás, illetve a tiszteletbeli állástól való felmentés.

A tiszteletbeli állást viselőkkel szemben a 3. pont nem nyer alkalmazást.

11. §. A 2. 3. foku büntetés hatálya :

a) az egyházi jutalmakban és segélyekben való részesedéstől való elzárás,

b) ugyanolyan, de jobb javadalmazású állásra való megválasztás, vagy kinevezés megvonása és magasabb egyházi tiszttel viselésére való megválaszthatás vagy kinevezéstől való eltiltás.

Ez a hatály az ítélet jogerőre emelkedésétől számítva a 2. fokú büntetésnél 1 év, a 3. fokú büntetésnél 3 év.

Ez utóbbi szempontok hivatottak kiküszöbölni az erkölcsi felfogással össze nem egyeztetendő azt a helyzetet, hogy a fegyelmileg megbüntetett egyének ugyanolyan elbánás alá esnek, mint akikkel szemben soha még csak fegyelmi feljelentés sem tétetett.

A jutalmak és alapítványi segélyek kiosztása körül való rendszerünkbe markáns módon kellett belevinni az erkölcsi érték fogyatékoságának következményeit.

Természetesen az erkölcsi kihatások idejét — a javítás gondolata alapján — pontosan meg kellett állapítani.

Aki csak megintésben részesült — ezáltal a büntetési tétellel még nem szorítható ki a kedvezményezettek sorából.

Az 1 évi és 3 évi hátrahagyó aránylagos a büntetés súlyával. A fegyelmi büntetést érdemlők a jellembelileg erősebbekkel szemben kell, hogy érezzék, hogy az erkölcsi élet fejlesztésére és a jellemek erősítésére hivatott egyház kebelében az erkölcsi alapot nem szabad és nem lehet joghátrány nélkül megsérteni és az erkölcsi élet biztosítására alkotott törvényeket megszegni.

Viszont a keresztyény megbocsátás és őszinte megjavulás feledtetik a múlt hibáját és ez a kiszabott idő letelte után az egyenlő elbánásnak nem lehet többé akadály.

Jövönk csak úgy lehet, ha egyházi életünk minden irányában erős és megingathatlan erkölcsi alapon nyugszik.

Dr. Tóth György.

E. K. T. gyűlés.

Az E. K. T. 1921. január 19-én gyűlést tartott, amelyen Ferencz József püspök és br. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok elnököltek. A gyűlés lefolyását tárgyak szerint ismertetjük:

1. Titkár megteszi jelentését az 1920. december folyamán elnökiileg elintéztett ügyekről. Ezek közül fontosabbak voltak: A kereszturkőri esperes azon felterjesztésére, hogy az elnökség járjon közbe a politikai hatóságoknál a magyar levelezés iránt, esperes újra értesített, miszerint a jelenlegi állapoton változtatni az elnökségnek nem áll módjában, egyébként azonban a nyelvhasználat dolgában intézett beadványunk most van elintézés alatt. Az egyházközszégi könyvtárak részére megküldetett Kóváry Lászlónak: A magyar unitáriusok a XVIII. és XIX. században c. műve. A közoktatásügyi és belügyi államtitkárságokhoz, továbbá a vallásügyi miniszterhez tiltakozó iratot küldöttünk a közigazgatási hatóságok azon eljárása ellen, hogy a vallásos e-téyek tartását helyenként nem engedélyezték. A tordai unitárius főgimn. tanárainak eskütételét további intézkedésig nem engedélyezték. Sajnálatos tudomásul szolgált, hogy a közoktatásügyi államtitkári rendel-

kezés folytán felekezeti iskoláinkat sok helyen megszüntették. Varga Dénes tordai főgimn. igazgatótanár, Hosszú Ferenc és Faluvegi Áron tanítók nyugdíjkérvényét a közoktatásügyi államtitkársághoz terjesztettük. A jószág-felügyelőséget felhívtuk, hogy az agrárreform folytán ért sérelmeinket foglalja memorandumba össze. Vári Domokos lelkész részére családi pótlékot utaltunk.

2. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok az újév alkalmával szívélyes levélben üdvözölte az E. K. Tanácsot. Leveléből közöljük az alábbi részt:

„Az ember nem tudhatja a jövőt; annak szemünk előtt lebegő fátylát nem emeli fel a gondviselés. Részünkre szánt események lehetnek rosszak, még rosszabbak a mostaninál; de másfelől lehetnek biztatók, egy szebb jövőt ígérők. Ép azért ami fenntarthat ezen általános elernyedés közepette, az a csüggedést nem ismerő bizalom igazságunkban, az emberekkel vele született, a törvényeket tisztelő érzésben van, melyet mint őt feszélyező akadályt félretolhat a rossz indulat és irigység, de a végső kibontakozásnál miénk lesz a győzelem.”

3. E. K. T. tudomásul veszi és ajánlólag terjeszti E. főtanács elé a székelyudvarhelyi egyházkörnek azon határozatát, hogy Ajtai János lelkész tiszteletbeli egyházköri jegyzővé választott.

4. E. K. T. tudomásul veszi, hogy a székelyudvarhelyi egyházkör felügyelő gondnokká dr. Jakab Zoltán oklándi ügyvédet; fegyelmi bírósági tagoknak dr. Máté Istvánt, Ajtai Jánost, póttagoknak Vass Albertet és Zoltán Sándort; közigazgatási bírósági tagoknak dr. Máté Istvánt és Ürmösi Józsefet, póttagoknak dr. Szentkirályi Kálmánt és Benczédi Pált; egyházköri képviselőnek dr. Máté István fiát választotta.

5. E. K. T. Mély részvétellel értesül Nagy Gyula homoródszentpéteri énekeszér afia haláláról.

6. a) E. K. T. szükségesnek tartja az egyházi énekeskönyvnek mind dogmai, mind pedig költői szempontból való felülvizsgálását és így egy új kiadásra leendő előkészítését. Ezen munkálat elvégzésére dr. Költő Gábor elnökle mellett Vári Albert, Pálfi Márton, Pap Domokos, Sándor János és Régeni Áron afiaiból álló bizottságot kéri fel azzal, hogy 1921. szept. 30-ig a revidált énekeskönyvet terjesszék be.*

b) E. K. T. a püspök „Unitárius Káté“-jának újból való kiadását halaszthatatlannak és elkerülhetetlennek tartva, annak 3000 példányban való kinyomatását a bemutatott költségszámítás szerinti összegben megállapítja s ezen összeget, valamint írói tiszteletdíjban ivenként 100 lei összeget kiutalja.

7. E. K. T. kiutalja a Theol. Akad. hallgatók tandíját. Dr. Tóth György fiának azon indítványát, hogy a theol. Akadémia hallgatói részére lehetővé kell tenni a tanítói és tanári oklevelek megszerzését, véleményes javaslattételre a Theol. Akad. igazgatóságának adja ki.

* Ezzel kapcsolatban felkéretnek lelkész és énekeszér afiak, hogy a jelenleg használatban levő és 1913.-ban hatodik kiadásban megjelent énekeskönyvre („Istent dicsőítő magasztalások és esedezések az unitáriusok használatára”) vonatkozó összes észrevételeiket az alábbi pontok szerint részletezve dr. Költő Gábor egyházi referens bizottsági elnökkel (Kolozsvár, Unit. koll.) minél előbb közölni sziveskedjenek:

a) *Hittani* szempontból melyik énekszöveg esik kifogás alá és miért.

b) *Verstani* szempontból mely hibák mutathatók ki.

c) *Zenei* szempontból minő hibák találtak az énekes könyvben.

d) Mely énekek volnának részben vagy egészen elhagyandók?

e) Minő új énekek (szöveg és dallam szerint) volnának új kiadásba felveendők?

8. Györfi István Theol. Akad. tanár afiának 1920. szept. 3-ról keltezte a püspök urhoz Budapesről intézett kérései ügyében a Theol. Akadémia igazgatóságának és a pénzügyi bizottságnak meghallgatása után E. K. T. a következő határozatot hozta:

a) Nevezett Theol. Akad. tanár afiának hazajövetelére 3 évi engedélyt, illetve szabadságot kérő beadványát nem teljesíti, hanem fenntartja 1515—1920. E. K. T. szám alatt hozott határozatát, amellyel távollévő Theol. tanár afiát felhívta, hogy tanári kötelességeik teljesítését legkésőbb a folyó 1920/21. isk. év II. felében mulhatatlanul kezdjék meg.

b) Jóváhagyólag tudomásul veszi püspök ur azon intézkedéseit, hogy 1920. június 30-ai Györfi István tanár fizetését ideiglenesen beszünteti, mivel szabadságideje nevezett tanárnak ezen időponttal lejár.

c) Theol. Akad. igazgatóságát felhívja, hogy Györfi István tanár előadásainak ellátására javaslatát tegye meg.

9. E. K. T. elismeréssel vette tudomásul, hogy ifj. Molnár János állampénztári tanácsos 200 lei alapítványt tett a kolozsvári unit. kollégiumban tanuló és elsősorban Molnár családból származó és a küküllői egyházköreiből való diák részére.

Elismeréssel vette tudomásul azt is, hogy a küküllői egyházkör részére kulturális és nevelési célokra 57.128 kor. 40 fillér névértékű alapítványt tétel.

10. E. K. T. elismeréssel veszi tudomásul, hogy Péter Sándor lelkész és neje Bitay Mária a nyugdíjas unitárius lelkészek özvegyei és árvái segélyezésére újabb 2000 kor. adományt tettek.

11. E. K. T. a főtanács határozata alapján a lelkészek és énekvezérek állása után fizetendő nyugdíjtételeket határozza meg 1921. jan. 1-től kezdődőleg. (Közozdoboka kör 350 lei, aranyostordai kör 1425 lei, küküllői kör 825 lei, marosi kör 1000 lei, kereszturi kör 2250 lei, udvarhelyi kör 1425 lei, felsőfehérv. kör 450 lei, háromszéki kör 750 lei, Dunatiszamenti kör 325 lei.)

12. E. K. T. a belső emberi nyugdíj ügy rendezésére javaslatot kért volt a nyugdíj bizottságtól. Bizottság jelenti, hogy ez irányban egyházunk jelenlegi pénzügyeit véve figyelembe, az időt nem látja elérkezettnek. E. K. T. hozzájárul e véleményhez, azonban az ügyet napirenden tartja s a jövő főtanács elé ez ügyben javaslatot kíván terjeszteni.

13. E. K. T. özvegyi nyugdíjat és nevelési járulékot utal özv. Szász Andrásné és gyermekei részére

14. E. K. T. Weress Béla petrozsényi lelkészt felveszi a belsőemberi nyugdíjintézetbe (1920. szept. 26-tól kezdődőleg).

15. E. K. T. Derzsi Dénes aranyosrákosi énekvezér részére 3000 lei kölcsönt folyósít 1921. jul. 1-ig 3 részletben való visszafizetési módozattal 2 készfizető kezes és az egyházközség keblé tanácsának jóállása mellett.

16. E. K. T. kiutalja Fazakas Béla abrudbányai lelkész kongrua illetményét 1920. szept. 5 — dec. 31. időre.

17. E. K. T. tudomásul veszi a tordai unitárius főgimnázium első félévi ellenőrző tanácskozásának az eredményét (315 tanuló közül gyöngye előmenetelért megrovásban részesült 106 tanuló = 33.65%).

18. E. K. T. András Ferenc kolozsvári kollégiumi gépész fizetés pótlékát kiutalja.

19. E. K. T. a kolozsvári kollégium fedélzetén szükséges javítások, elvégzését engedélyezi.

20. E. K. T. elismeréssel értesül arról, hogy néhai özv. Raffaj Domokosné szül. Bereczki Póli végrendeletében mintegy 200'000 lei értékű vagyonát „Torboszlói Bereczki Póli emlékalapítvány“ címen a székelykereszturi unitárius főgimnáziumra hagyta. E hagyatéknek haszonélvezete néhai fiát illeti, míg az életben van és ha hazajön

21. E. K. T. néhai br. Orbán Balázs sirjának gondozására és sürgős rendbehozatalára 100 leit utal ki a székelykereszturi főgimn. igazgatóság részére. Egyben felhívja az egyházközségi kebli tanácsokat, hogy kiváló egyházi embereink sirjának gondozását olyan helyeken, hol ezeknek senki illetékes rokona gondozójul: nincs, vegyék magukra s e sírok épségben tartásáról gondoskodjanak. E rendelkezések végrehajtását az esperesi vizsgálatok ellenőrzésére bizza.

22. E. K. T. a székelykereszturi főgimnázium egészségtan óráinak díjazását nem változtatja meg. Ugyszintén a székelykereszturi tanárok lakáspénz illetményét sem emeli.

23. E. K. T. a székelykereszturi főgimnáziumnál tanulók utólagos felvételét engedélyezi.

24. E. K. T. a székelykereszturi főgimn. tornaterméből elveszett fabotok ügyében határoz.

25. E. K. T. tudomásul veszi, hogy dr. Elekes Dénes székelykereszturi isk. felügy. gondnok ünnepélyes beiktatása f. évben megtartatik.

26. Dr. Kemény Gábor tanár Tordáról repatriáltatván magát, óráinak ellátását az E. K. T. tudomásul veszi.

27. E. K. T. Ürmösi Kálmán ny. lelkész részére segélyt utal ki.

28. E. K. T. fedezet hiányában nem utal ki segélyt a haranglábi templom és papilak javítására. Hasonló okból nem utalványoz segélyt a nagyszebeni lánycsokorok, valamint a küüllőszéplaki egyházközségnek sem.

29. E. K. T. fedezet hiányában nem utalhat ki segélyt özv. Demeter Lőrincné és Erdős Mihály részére.

30. E. K. T. Sófalvi Domokos körispataki lelkésznek 200 lei, Kelemen György szabédi lelkésznek 300 lei, id. Máthé Lajos firtosváraljai lelkész részére 500 lei, Fekete József nagysolymosi lelkész részére 500 lei fizetéselelőleget utalványozott.

31. E. K. T. özv. Biró Lajosné kérésére (10 ellátatlan gyermekére való tekintettel) rendkívüli segélyképen elengedi 500 kor. visszafizetését.

32. E. K. T. jóváhagyja az egyházi és iskolai szolgák nyugdíjalapjának; a kolozsvári konviktusi alapok; az özvegyi árvai alap; a Koncz János féle alapok; a belsőemberi nyugdíj alap; a kolozsvári kollegium kórház alap 1921. évi költségvetéseit.

33. E. K. T. a kolozsvári kollegium kéményseprése ügyében határoz.

34. E. K. T. a pénzügyi bizottság javaslatára felhívja az egyházi jogtanácsos és titkár fiait, hogy a kolozsvári régi kollegium után az 1915—18. évekre eső és a magyar államtól bevárandó 64'000 korona hasznóbérnek, továbbá az új kollegium épületében az ott volt katonai kórház által okozott rongálások helyreállítási költségének (731'282 kor. 69 fill.), összesen 795'282 kor. 69 fill. összegnek megtérülése iránti intézkedések megtételére a többi felkezeseti hatóságokat is megkérdezve adjanak véleményes javaslatot.

35. E. K. T. a Kolozsvár, Bólyai ut. 5. és Kossuth L. u 7. sz. ház lakásügyében határoz, egyben megbizta a jószágfelügyelőiséget, jogtanácsost,

kollegiumi igazgatót és titkárt, hogy memorandummal forduljanak az illetékes állami hatóságokhoz azért, hogy a lakás nélküli egyházi alkalmazottaknak, az egyház házaiban elrequirált lakásoknak feloldása mellett, az egyház házaiban lakásról gondoskodják.

36. A román közoktatásügyi államtitkárság tudtván a felekezeti iskolák működésével szemben való kifogását, E. K. T. tudomásul veszi, hogy egyházi autonomiánkat ért ezen újabb sérelem ellen püspök tiltakozást jelentett be.

37. A román közoktatásügyi államtitkárság elrendelte a Theol. Akad. tanárok kivételével az összes felekezeti iskolák tanszemélyzetének eskütételét.

E. K. T. ez ügynek beható megfontolása után a többi magyar felekezetekkel egyetértőleg elhatározta, hogy a román kormányhoz benyújtott *tiltakozó* iratában kifejtett jogi *álláspontjának fentartása mellett* a kényszer helyzetre való tekintettel az eskü letételére a középiskolai tanárokat felhívja.¹

Ez is „őszinte szó.”

Hogy a társadalom evolúciójához az unitárius belső emberek olyan kevés erőt nyújtanak: ennek egyik oka abban rejlik, hogy a pap és tanító sohasem értenek egyet. Egy pár kivétel ez általános ítéletet nem szelidíti. Az egyet nem értés oka pedig az, hogy: a saját munkakörét egyik sem határolja el pontosan; a saját munkáját nem végzi lelkiismeretesen, ámde a másakra áthárítana sokat; a saját munkáját a másikkéval szemben hiúságból is magasabbra értékeli. Ez a személyes, gyarló, szomorú oldal.

A személyi hiányok mellé társul a gyermeki iskolai nevelésnek mai teljesen ferde iránya. Az értelem fejlesztése úgy a felső, mint az alsó fokon az erkölcs, a vallás hátrányára történik. Krisztustól van a bibliában egy mondás: „*a ki velem nincs, ellenem van.*” Addig hangoztatjuk a „*józan ész*” és „*nem felekezeteskedés*” jelszavát, amíg aztán a közügy és a vallás szerelme elpárolog s lesz az emberekből nagyon okos, de templomkerülő, lélek nélküli, szívtelen „elvtárs.”

A papokat és tanítókat ez általános bűnökre senki sem figyelmezteti: pedig ez az igaz!! Élne csak századrészben mindkettő hivatásának (de csakis lélekben!): nem volna baj!

Ez őszinte meggyőződése egy

*őszinte öregnek.*²

¹ A román kormány által kiadott „eskü okmány” hiteles szövege a következő: „*Én esküszöm, hogy Ófelsége I. Ferdinánd, Románia királya és az ország alkotmánya iránt tántoríthatatlan és rendületlen hűséggel fogok viselkedni, a törvényeket és rendeleteket megtartom, az ország és polgárainak érdekelt méltóságát és becsületét megvédem és a hivatalos titkot megőrzöm. Isten engem úgy segíyen!*”

Az esküttevőn kívül az egyházi hatóság képviselője és a közoktatásügyi miniszterium képviselője írják alá az okmányt.

² E rövid, de elszomorító sorokat egyik legtisztelretméltóbb öreg papunk küldötte. Sok évtized keserű tapasztalata van mögötte. Közöljük hozzászólását azzal a tisztelettel, amivel egy emberélet tanulságával szemben kell viseltetnünk.

Vajha meghallanák e szavakat tantervkészítő pedagógusaink is, nem különben a tanügy igaz barátai s *sine ira et studio* okulnának belőle. Szerk.

Templomi énekeskönyvünk és templomi zenénk.

(Vége.)

Dallam ritmusa teljesen födi a szép ős magyar szöveg rithmusát, hanglejtése minden ízében népies, minden művészkedő keresett moduláció nélkül és ha az utolsó előtti méret g-je helyett a magyar lágy (moll) hanglétra gisz-ét alkalmazzuk, ragyogó keleties szinezetű záradék tételt nyerünk. De „Oh mennyi kegyes Atyánk“, „Ur Istennek szent fia“, „Krisztus ma feltámad“, „Igaz látó szent Ur Isten*“, „Keseredett szívvel“ kezdetű énekeink is mind igazi gyöngyei az ős unitárius dallamköltészetnek; a versenyt mindenkor kiállják a csodált katolikus énekekkel. Ki volt szerzőjük? Termettek, mint a rét virágai, illatos egyszerűségben. És épen ezek a dallamok azok, melyek énekeskönyvünkben hiányoznak. Egy részüket az éber szájhagyomány megőrizte, java részük azonban legtöbb s különösen ifju énekvezérünk előtt ismeretlen. Pedig ősi dallamaink igen számottevő hányada, hála érte Bartók Mihály egykori kolozsvári kántorunknak, feljegyeztetett (1806), bár a feljegyzés primitív, kezdetleges módon, minden előjegyzés, kulcs és hangérték nélkül történt, de mégis megfajthatók s alkalomadtán felhasználjuk. Ezen feljegyzésekből arról győződünk meg, hogy énekeink az 1837.-i énekeskönyv megjelenéséig igazi népies énekek voltak. Dallamok tekintetében voltak oly gazdagok, mint a többi testvéregyházak; s dallamaink szépsége, ha nem állt is azoké felett, de ugyanolyan forrásból, a népajkáról származva, mindig egyenrangú volt. Bartók kézirati gyűjteményével kapcsolatban, mint érdekes tény megemlítem, hogy amint népdalainkban nem találunk melizmákat pl. legátót, ugy ezen 65 régi magyar dallamot tartalmazó hangjegyzetben sincs s csak három olyan ének fordul elő, melyben legátót látunk; és pedig: „Adj békességet Ur Isten“, „Hálát most adjunk mindnyájan“ és „Urnak vég vacsorájára“ kezdetű ősi énekeinkben.

Az itt felsorolt énekek azonban nem a legszebbek régi énekeskönyvünkben. „Aldom az én szent Uramat“, „Atya Isten szívéből hiszszük“ a német korálok versenytársai; „Felséges Isten“, „Áldott Izraelnek Ura“, „Krisztus feltámad“ az ujjongó ünnepi öröm magasztos kifejezői; „Jer, mi dicsérjük áldjuk“ egy hosszabb lélegzetű busongó magyar dal, ugyancsak ez a jelleg fokozott mértékben nyilatkozik meg „Krisztust megfeszíték“ kezdetű husvétü énekünkben, mely zokogó, mélabus, elégikus hangmenetével, gyönyörű dallamfűzésével messzi magasan áll minden jelenlegi énekünk felett. S csodálatos, hogy nem is oly régm radt ki énekeink közül. „Ez nap nekünk dicséretes nap“ érdekes meleg tónusával s a műdalokig emelkedő szerkezetével lep meg. Ha a szöveg rithmusát figyeljük s a dallamot annak megfelelőleg fejtjük meg, a $\frac{3}{4}$ -es beosztást kell alkalmaznunk. Hanglejtése azonban tiszta magyar s hitem szerint az egykori kolozsvári szász unitárius kántorok hagyatékát leljük fel benne. Ezen feltevésünket megerősíteni látszik az, hogy a XVII. század elejéről ezektől több Graduál maradt ránk (Báránkyuti György), melyek magas zenei kulturáltságáról tesznek tanuságot.

* A legujabb kiadásban a 4. sora kimaradt.

Ujabb dallamaink közönséges énekeskönyvünkbe részben a szerkesztés időpontjában, részben — két Iszlai-féle dallam — a későbbi kiadásokba jutottak be. Három dallamnál („Világosság szent Atyja“, „Te benned szent Atyám“ és „Legyen béke áldott Isten“) felütéssel (Auftakt) találkozunk. Kettő („Teremtő nagy Isten“, „Legyen béke áldott Isten“) $\frac{3}{4}$ es üteny beosztást követ. A gyakorlat ezeket is kivetkőztette, ugymint a zoltároknál láttuk, eredeti alakjukból. Zenei rithmizálásuk különben sem fedi a szöveg rithmusát s így se a $\frac{3}{4}$ -es méretnek, se a felütésnek nincs semmi értelme. Ma mindenütt — igen helyesen — $\frac{4}{4}$ -es méretben, korálszerűen éneklük gyülekezetünkben. Iszlai dallamai közül „Hajnal mosolyg“ korál, az utolsó sorig, ott azonban nemzeti énekeinkkel sehogyse egyeztethető melizmákat alkalmaz s e miatt nehezen énekelhető. Szerkezete különben sem szabályos, amennyiben a fokozatos előtörést nem találjuk meg benne s a dallam közép tétele teljesen laposra lenyomva nem fejezi ki husvétii ujjongó örömlük. A záradék jubilációszerű kitörése nem emeli az előző hangulat hiányt. „Napsugárnak fénye ömlik“ 4 első sorát (2 első tételét) ugyancsak a használat javította ki, amennyiben a szöveg sormetszeteit a dallamban kellő helyükre tette át. A négy utolsó sora e tekintetben teljesen szabályszerű. Különben e hibát leszámítva, egyike legszebb s erőteljesebb magyar rithmusu új énekeinknek.

Hátra vannak még a testvér egyházaktól átvett dallamaink. Már átvételük igazolja, hogy azok a német korálok és a katolikus miseénekek remekművei. Ezek között „Legyen kedves“ (Bach), „Erős várurk“ (Luther), „Dicsőséges Úr Isten“ (Haydn) unitárius dallamokká váltak, amennyiben elődeink hallás után örökölték nemzedékenként s lassanként egyes részleteikben átalakultak. De unitárius változataik is oly magasztosan klasszikus korálok, hogy az eredeti dallamokhoz való visszatérést semmi sem tenné indokolttá.

* * *

Közéneklésünk fejlesztetése * három fontos tényezőn fordul meg s míg ezeket egyházunk nem oldja meg, énekgyűnk csak vajdó kérdés marad. Ezen tényezők: 1. a kor színvonalán álló énekgyűtemény összeállítása; 2. kántorképzésünk megteremtése és 3. jó, és ahol az anyagi viszonyok megengedik, modern orgona építése. E három tényező együttesen teremtheti csak meg a művészi közéneklést templomainkban s ha bármelyik hiányzik ezek közül, a másik kettővel csak fél munkát végezhetünk.

Egy új énekgyűtemény alapja jelenlegi énekeskönyvünk leendő.

- a) Megállapítandó elsősorban az, körkérdés útján, hogy melyek azon dallamaink, amelyek általánosan használtak s így közkedveltek. Ezek mindenestre azok lesznek, amelyek legértékesebbek.
- b) Átvizsgálendő az 1777.-i énekeskönyvünk s abból kiválogatandók azok, melyeknek dallama rithmusában, hangkötésében értékes magyar s azok felújítandók.
- c) Testvér egyházaink énekgyűjteményeiből, angol hitrokonaink által használt s más külföldi énekeskönyvekből átvesszük a céljainknak megfelelő dallamokat (esetleg szövegeket is), vigyázva az idegen énekeknél, hogy azok közel álljanak a magyar rithmushoz.
- d) Kiválogatandók, illetőleg összegyűjtendőek és minden tekintetben megostálendőek azon újabb énekek, melyek Iszlai énekeskönyvében vannak s melyek egyházközségekben szájhagyomány útján, énekgyűjteményeinken kívül

használatban vannak, mert ezek között is sok szép éneket fogunk találni. e) Végül teljesen új énekek szerzésére pályázat hirdetendő (a kezdő lépést így irányban az Irodalmi Társaság — igen helyesen — megtette, fájdalom az idő erre nem legmegfelelőbb.)

Az új énekgyűjtemény anyagának tulnyomó részében magyar dallamfűzés, rithmus uralkodik. Ez édesen fog felcsendülni gyülekezeteink ajkán. Legátók indokolatlan használata elhagyandó s azoktól énekeink megtisztítandók, mert azok sem a régi zsoltárokból, sem népdalainkban nem fordulnak elő s csak a rossz szokás, a vontatott éneklési mód s az orgona játszási készség hiánya teremtette meg.

De kántorképzésünk sem maradhat jelenlegi alakjában tovább fenn. Eddig öntudatos kántor képzésünk nem volt. Kántoraink önmagukat képezték ki, ahogy lehetett. Legtöbben ma is naturalisták s egyedüli vezérfonaluk a lókotta. Sándor János zenetanárunk az „Egyház” hasábjain helyesen fejtette ki kántorképzésünk megoldási módját s itt én csak arra hivatkozom.

Orgonáink többnyire le vannak szerelve. Az alapváltozatok legértékesebb sipjai elrequiráltak. S ma bizonyára készül a legtöbb egyházközségünk azoknak helyreállítására. A kényszer alkalom meg van jó orgonák felállítására. Nagyobb egyházközségeink feltétlenül legalább 2 manuális, légnyomásos orgona megteremtésére törekedjenek. Igazi zenei hatásokat úgy hangszin, mint hangerő tekintetében csak ezeken érhetünk el. Legkisebb orgonánk se nélkülözze a pedált, mert ez a jó orgona egyik alapfeltétele. Orgonáink készítését kántor mesterekre ne bizzuk; hogy mit kapunk így kezeiből, élő példa a bölöni nagy orgonánk. Ha az anyagi helyzet orgona építését nem engedné meg kiegészítő hangszer, különösen kisebb egyházközségeinkben a pedálos orgona-hármonium legyen. Ezek ma oly tökéletes hangszerek, hogy a kisebb orgonákat tulszárnyalják.

És határpontul álljon énektanítóink lelkiismeretes munkája. Valamikor — emlékezhetnek rá Keresztúrt tanuló embereink — mind ismertük egyházi énekeinket. Vajjon azok, kik ujabban végzik az iskolát, elmondhatják ezt magukról? Pedig már az elemi iskola 6 osztálya elég időt nyújt ezek elsajátítására. Ne a több szólamosság legyen tanításunk célja, de minél több dallam ismerete és azoknak a éneklési módja. Ha ezen óhajunkat az előző terveinkhez csatoljuk s megvalósítjuk, bizton hiszem, hogy istentiszteletünk nemcsak az észhez fog szólni, de a szív hurjait is rezgésbe hozva, gyönyörködtetve, vonzóvá lesz.

Régeni Áron.

Rendeleték.

Sz. 58—1921. E. K. T.

Körlevél

valamennyi unitárius népiskola iskolaszékének a használandó tan- és olvasókönyvek tárgyában.

Több helyről azt a hivatalos jelentést kaptuk, hogy a megyei revizor megkereste unitárius iskolánk vezetőségét, hogy az államtitkár-

ság által approbált olvasókönyveket szerezzék be, sőt a torda-aranyos-megyei revizor egyenként fölhívta az iskolák vezetőit, hogy sürgősen jelenjenek meg hivatalában és a használandó tankönyveket szétosztás végett vegyék át, mert elemi iskoláinkban más tankönyvet nem használhatnak, mint a közoktatási ügyi állami titkárság által engedélyezettet.

Fölvívjuk az iskolaszékek figyelmét arra, hogy egyházunk a maga autonómiájánál fogva jogosítva van úgy az elemi, mint a középfoku intézeteknek tankönyveket iratni, engedélyezni s azok használatát elrendelni s ezeket a tankönyveket a közoktatási kormányzat közegei csak abból a szempontból bírálhatják felül, hogy nem foglalnak-e magukban olyasmít, ami az állam érdekében ütközik. De az államnak nincs jogában az általa kiadott tankönyveket az iskoláinkra erőszakolni.

A többi magyar egyházakkal egyetértőleg gondoskodás történt már megfelelő elemi iskolai tankönyvek kiadásáról, melyek közül a II., III. oszt. olvasókönyvek a Minerva r. t. nyomdájában már megjelentek.

Felhívjuk összes iskoláink vezetőit, hogy ezeket az olvasókönyveket mielőbb szerezzék be, vegyék használatba s a már meglevő olvasókönyveket cseréljék ki, hogy a revizorok ne emelhessenek kifogást olvasókönyveink tartalma ellen.

Ha pedig a megyei revizorok az állami tankönyveket iskoláinkra akarják kényszeríteni, az ellen határozottan tiltakozzanak s minden ilyen rendelkezésről tegyenek jelentést E. K. Tanácsunkhoz, annyival inkább, mert a közoktatási állami titkár ur az egyházak f. jeivel folytatott szóbeli tárgyalások alkalmával elfogadta a tankönyvek engedélyezésére vonatkozó álláspontunkat s biztosította az egyházakat, hogy nem kívánja korlátozni a tankönyvek kiadására vonatkozó jogunkat, csak feltételül kikövi, hogy azok az állam érdekeibe ütköző dolgokat ne tartalmazzanak.

Kolozsvár, 1921. februárius hó 4.

Ferencz József s. k.,
püspök.

Kovács Kálmán s. k.,
titkár.

126/1921.

E. K. T.

Körlevél

a lelkészek szolgálati, családi és javadalmi viszonyainak bejelentése tárgyában.

A román vallás és művészetügyi miniszter ur 47647—1920. és 2959—1921. szám alatt felkérte E. K. Tanácsunkat, hogy sürgősen terjesszen be adatokat (kimutatásokat) lelkészeink szolgálati, családi és javadalmi viszonyaira vonatkozóan.

Miután több új adatra van szükségünk, amelyek a korábbi jelentésekben nem szerepeltek, felhívjuk az összes lelkészeket, hogy **postafordultával egy megrovatozott félv papiron** követlenül E. K. Tanácsunkhoz s egy másik példányon *esperesükhöz* küldjenek be pontos feleleteket a következő kérdésekre: 1. Az anyaegyházközség neve (aláírva: vármegye. adóhivatal). 2. Mai lélekszám (hozzá adva a társ, leány, fiók- és sórvány egyházközségek lélekszámát is). 3. A lelkész (lelkészek)

neve, születési helye és ideje. 4. A lelkész (lelkészek) képesítése (esetleg más képesítései) 5. A különböző szolgálatokban eltöltött szolgálati idő (hol? mitől? meddig?) 6. Családi állapota (nőtlen? nő? özvegy?) 7. A feleség neve, házassági év, hó, nap? 8. Kiskorú gyermekeinek neve, születési ideje (év, hó, nap) egyenkint. Eltartott családtag neve és az utána engedélyezett családi pótlék jogcíme és az engedélyezésére vonatkozó hivatalos szám. 9. Az egyházközség rendes keblői jövedelme a lelkészi fizetésre? (a kongruánál alapul vett jövedelem). 10. Mennyi volt a lelkész *kongruája? korpótléka? családi pótléka?* (az 1918. adatok szerint).

Felhívjuk Esperes urakat, hogy a kimutatások beérkezését tartsák nyilván s ha az esperesi hivatal *10 nap* alatt nem kapja meg, a mulasztó lelkésztől kéje be és terjessze fel.

Kolozsvár, 1921. január 31.

Ferencz József,
püspök.

Kovács Kálmán,
titkár.

A tanárok és fanitók román-nyelvű tanfolyamra küldéséről.

A román közoktatásügyi államtitkárság 342—1921. sz. átiratában a minden fokozatú felekezeti tantestületi tagok kiegészítő vizsgájára vonatkozólag az alábbi intézkedést közölte a felekezeti főhatóságokkal:

„A 36,551. sz. körrendeletnek a felekezeti tanárok és tanítók kötelező kiegészítő vizsgálatára vonatkozó rendelkezése érvényen kívül helyeztetik, fönnhagyatván az iskolafenntartó hatóságoknak a lehetőség, hogy a következő nyáron az állam által 1919-ben rendezett tanfolyamhoz hasonló tanfolyamot rendezzen saját költségén a román történelem-, földrajz-, alkotmánytanból és román nyelvből, ahol e tárgyakból a tantestület előkészülhet.

Az állami tanárok és tanítók, valamint a községek tartoznak eleget tenni az előbbi rendeleteknek minden változtatás nélkül.“

Sz. 36—1921.

U. P.

Pályázati hirdetés lelkészi állásra.

Szőkefalvi unitárius egyházközségünkben ürességben levő lelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1. Báró Horváth udvartól 100 K; 2. hivektől pénzkepe 340 K; 3. hivektől 10 ekenapszám értéke 1000 K; 4. hivektől 10 fuvar egy napi járó távolságra (fahozatal) 500 K; 5. hivektől 24 tenyeres napszám 240 K; 6. Paget-alapból 50 K; 7. stóla átalányban 40 K; 8. 10 hold 389 □-öl külső 1038 K; 9. 1 hold és 45 □-öl belső, 504 □-öl cinterem s 1 hold 45 □-öl temető fűtermése: 10. kongrua 1407

K 70 f; 11. 3 szoba konyha, nyári konyha, gabonás és pincéből álló lakás és a gazdasági udvarhoz tartozó épületek haszonélvezete.

A pályázati kérvények megfelelő felszereléssel 1921. februárius hó 28-ig beadandók Gvidó Béla esperes urhoz Dicsőszentmárton.

Kolozsvárt, 1921. január hó 25-én.

Ferencz József s. k.,
püspök.

HIREK

Személyi hír. A főtisztelendő püspök úr néhány nap óta meghülés következtében beteg. Kezelő orvosa utasítására egyelőre nem szabad elhagynia szobáját Kivánjuk, hogy jó egészsége minél előbb helyre álljon.

Az Unitárius Irodalmi Társaság pályatételei. A mult számunkban közölt pályatételekre vonatkozólag utólagosan azt teszi közzé az U. I. T. elnöksége, hogy az imádságok ne templomi, hanem magán imádságok legyenek olyanok részére, akik otthon, a házuknál akarnak imádkozni.

Unitárius hitvallás. Az Unitárius Irodalmi Társaság kis könyvtárának 1. száma „Unitárius hitvallás“ címen ismerteti azon hittételeket, amelyek az unitárius vallásnak leglényegesebb tételei. E füzetet mindazoknak figyelmébe ajánljuk, akik az unitárius hittel meg akarnak ismerkedni. A füzet ára 1 leu s kapható Kolozsváron dr. Borbély István tanár főtítkárnál.

E hunyt. Laborfalvi Márkos Ferenc, az unitárius egyházi főtanács tagja, a radnóti uradalom volt igazgatója, stb. f. év január 17-én 80 éves korában Marosvásárhelyen elhunyt.

Irodalom.

A székegyházi lelkész kör f. év januárjának végén két évi szünetelés után újra megjelentette az *Unitárius Egyház* c. egyházi és iskolai lapot. Az U. E. szerkesztője ezuttal is dr. Kiss Elek kissolyosi lelkész, aki beköszöntő cikkében többek között így ír: „Lapunk azon fog munkálkodni az 1921. évben is, hogy belső embereink hivatásukat teljesíthessék s e munkában mind lenni, mind fennt méltóképen értékeltessenek.“ Ezek tartalmas szavak s a lap irányát helyesen jelölik meg. Óhajtanók, hogy a szerkesztőnek módjában álljon e helyes programot tényleg meg is valósítani. A lap tartalomjegyzéke a következő: 1921. (Beköszöntő cikk). Irta a szerkesztő. *Unitárius világ* (elmélkedés az emberi fejlődésről, a szeretetről s a társadalmi szervezkedés fontosságáról). Irta dr. Kiss Elek. *Reform* (a székegyházi kör közgyűlés által az egyház alkotmány megreformálása tárgyában 1919. január 23-án elfogadott javaslat szövege). *Lenni, vagy nem lenni!* (elmélkedés az ember önértékéről, Istenről s a munkáról). Irta Árkosi Tamás. *Hírek*.

S. Nagy László afia, ki eddig az Erdélyi Szemlét szerkesztette, lapját 1921. január óta Szemle címen adja ki. (Az Erdélyi Szemlét a Minerva könyvnyomda vette át s folytatja Pásztortűz címen Reményik Sándor szerkesztésében). Nagy Lászlónak elismerésre méltó érdemei vannak az erdélyi magyar szépirok tömörítése terén. Volt idő, amikor az Erdélyi Szemle volt az egyetlen erdélyi magyar szépirodalmi folyóirat s irodalmi életünk legkiválóbbjai írták. Ma már a *Zordidő* (Marosvásárhely), *Pásztortűz* (Kolozsvár), *Napkelet* (Kolozsvár), *Keleti ujság* tárca rovata (Kolozsvár), *Szemle* (Kolozsvár) állnak nyitva írónk előtt. Nagy László afiának szerencsét kívánunk új lapjához.

Unitárius művek. A régebben megjelent unitárius vonatkozású művekből az alábbiak kaphatók Stein János könyvkereskedésében Kolozsváron („Minerva“ irod. és nyomdai műintézet Rt.): *A nagyváradi disputatio*. Kiadt. Nagy—Simén. 1870. 14 L. *Albert*. Imakönyv. 1873. füzve 15 L., kötve 18 L. *Unitárius egyh. énekeskönyv* félvászon kötés 10 L., bőrkötés 18 L. *Unitárius egyh. halotti énekeskönyv* félvászon 10 L., félbőr 12 L., bőrkötés 16 L. *Ferencz József*: Unitarier Spiegel 8 L. *Keresztény Magvető* különböző kötetei á 12 L. *Kriza*: Keresztény vallás elemei 2 L. *Kozma*: Temetési alapigék 12 L. *Simén*: Szenttörténetek 2 L. *Simén*: Evangéliumi csodák 15 L. *Tollin*: Servét M. jellemrajza 1878. 6 L. *Szentábrahámi-Csifó*: Imakönyv félvászon 14 L., egész vászon arany metszéssel 26 L., bársony 80 L., párnázott borjubőr kötés 100 L. *Ferencz József*: Hittan 8 L. *Ferencz József*: Unit. kis tükör 8 Leu.

Erdélyi Barázda címen a Földmives Szövetség igen tartalmas és ügyes heti lapot ad ki Marosvásárhelyen Gáspár József ny. földmives iskolai igazgató szerkesztésében. Legutóbbi száma is tele van okos, tanulságos cikkekkel. Olvasóinknak a legjobb indulatába ajánljuk e lapot, melynek előfizetési ára egész évre 30 leu, félévre 15 leu, számonként 1 leu. Az előfizetési díjak a lap címen Marosvásárhely Teleki-könyvtárba küldendők.